

№2
ЛЮТИЙ
2012

UKRAINIAN JOURNAL ЕКОНОМІСТ

№2
FEBRUARY
2012

ЛІТОПИС ПОДІЙ, ОСОБИСТОСТІ, ІДЕЇ, АНАЛІТИКА Й ДОСЛІДЖЕННЯ

CHRONICLES, PERSONS & IDEAS, ANALYSIS & RESEARCHES

Спецвипуск

Special publication

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
МИКОЛАЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ –
ЕФЕКТИВНА ІНТЕГРАЦІЯ АГРАРНОЇ ОСВІТИ, НАУКИ І ВИРОБНИЦТВА!

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF MYKOLAYIV STATE AGRARIAN
UNIVERSITY IS THE EFFECTIVE INTEGRATION OF AGRICULTURAL
EDUCATION, SCIENCE AND INDUSTRY!

РЕГІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ REGIONAL TENDENCIES OF VEGETABLES' PRODUCING DEVELOPMENT

Тетяна СТРОЙКО,
кандидат економічних наук,
Миколаївський державний
аграрний університет

Tetyana STROYKO,
PhD Economics,
Mykolayiv State
Agrarian University

Ірина ЛЕСІК,
Миколаївський державний
аграрний університет

Iryna LESIK,
Mykolayiv State
Agrarian University

У період формування ринкової економіки відбуваються значні зміни в розвитку овочевої галузі, які не завжди мають позитивний характер. За різними етапами розвитку виробництва виділяються характерні економічні аспекти, які визначають його сутність та ефективність. Організація динамічного розвитку безпосередньо взаємопов'язана з нарощуванням виробництва, каналами реалізації продукції, усуненням диспаритету цін, зниженням виробничих витрат.

Однак на сьогодні ринок овочевої продукції має суттєві проблеми щодо задоволення потреб населення в продуктах харчування, серед яких – дефіцит вітчизняної овочевої продукції, зумовлений надвисокими цінами та низькою купівельною спроможністю покупців, що перешкоджає становленню галузі та орієнтує регіональні споживчі ринки на зовнішній попит.

Проблемам розвитку внутрішнього ринку, організації інноваційно-інвестиційного розвитку, усуненню дисбалансу між попитом і пропози-

цією, нарощуванню потенціалу, підвищенню конкурентоспроможності присвячено численні наукові праці видатних вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, які висвітлюють різні аспекти обраного напрямку дослідження.

Наведемо основні позиції дослідників, які відображають виокремлені підходи в інтегрованій моделі розвитку овочівництва. Результати огляду відобразимо в **табл. 1**.

У своїх роботах автори дають висновки та пропозиції щодо вирішення проблематичних питань, які знайшли своє відображення у працях інших авторів, а також є такі, що зустрічаються вперше. Цей факт засвідчує актуальність даного напрямку дослідження, що потребує вдосконалення.

Для розвитку кожного сільськогосподарського підприємства велике значення має спеціалізація. Процес спеціалізації характеризується накопиченням відповідних засобів виробництва й робочою

Таблиця 1. Напрями дослідження регіонального розвитку виробництва овочів у наукових працях вчених-економістів

№ з/п	Напрямки дослідження	Ільченко А.Х. [1]	Рудь В.П. [2]	Кальченко С.В. [3]	Доброзора О.В. [4]	Міронова Л.О. [5]	Атамась Г.П. [6]
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Розроблено модель оптимального розміщення овочівництва в регіоні з використанням кластерів, виділених за біокліматичним потенціалом						
2.	Розроблено проект раціонального розміщення підприємств консервної промисловості з розрахунками необхідних потужностей овочесховищ по районах області						
3.	Розроблено організаційну структуру регіонального оптового овочевого ринку з виділенням основних етапів та створенням його структурних складових та філій						
4.	Розроблено сценарій формування попиту на овочеву продукцію згідно з моделями раціонів для різного рівня фізіологічного забезпечення людини овочами (в перерахунку на свіжі овочі) за мінімальним та раціональним обсягами						
5.	Досліджено ефективність розвитку регіонального підкомплексу з урахуванням таких сторін: економічної, соціальної та екологічної						
6.	Проведено рейтингову оцінку в розрізі окремих овочевих культур шляхом вивчення попиту на свіжу і перероблену овочеву продукцію						
7.	Обґрунтовано напрями ефективного ведення виробництва овочів з урахуванням потреб населення регіону, переробних підприємств та створення експортного потенціалу овочів і продуктів їх переробки						
8.	Уточнено сутність ринку овочевої продукції						
9.	Визначено тенденції формування овочевого ринку						
10.	Розроблено показники, що прогнозують розвиток овочівництва						
11.	Розроблено кількісні параметри перспективного виробництва овочевої продукції						
12.	Розроблено пропозиції щодо підвищення рівня ефективної взаємодії суб'єктів інтегрованих формувань						
13.	Рекомендації щодо вживання комплексу заходів для стабілізації розвитку регіонального овочевого ринку						
14.	Визначено форми організаційно-економічних зв'язків у виробництві і збуті овочів						
15.	Вивчено вплив концентрації, спеціалізації та інтенсифікації виробництва на економічну ефективність овочівництва						
16.	Досліджено ефективність виробництва й переробки овочів						
17.	Виділено напрями раціоналізації товарної овочевої політики						
18.	Визначено систему показників кон'юнктури ринку овочевої продукції						
19.	Визначено канали збуту та існуючий ціновий механізм овочевої продукції						
20.	Виділено основні напрями державного регулювання розвитку овочевої галузі						
21.	Удосконалено механізм внутрішнього та зовнішнього регулювання регіонального овочевого ринку						
22.	Обґрунтовано інноваційно-інвестиційні перспективи розвитку регіонального овочевого ринку						

Таблиця 2. Динаміка розвитку овочівництва всіх категорій господарств у Миколаївській області, тис. ц*
2000 рік = 100

* Розраховано за даними Головного управління статистики в Миколаївській області

Роки	Площа, тис. га	Урожайність, з 1 га: ц	Валовий збір, тис. т	2001-2009 до 2000, %
2000	20,8	83,6	174,1	100,00
2001	20,8	67,8	143,2	- 17,7
2002	18,1	94,1	169,5	- 2,7
2003	18,2	99,1	180,4	+3,6
2004	18,4	119,9	220,6	+26,7
2005	18,9	141,3	266,7	+ 53,19
2006	19,5	152,5	297,2	+ 70,71
2007	16,2	93,8	151,6	- 12,92
2008	17,6	155,9	274,4	+ 57,61
2009	16,6	201,3	334,2	+ 91,96

Таблиця 3. Динаміка виробництва овочевої продукції за категоріями сільськогосподарських підприємств Миколаївської області, тис. т.*

* Розраховано за даними Головного управління статистики в Миколаївській області

Роки	1990	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Суспільні сільськогосподарські підприємства	224	75,7	45,2	51,6	56,4	32,1	73,5	132,2
Фермерські господарства	-	0,7	1,9	14,0	25,6	13,9	34,2	24,1
Особисті селянські господарства	61	108,2	127,0	201,1	215,2	105,6	166,7	178,0
Всього:	285	184,6	174,1	266,7	297,2	151,6	274,4	334,2

сили в сільському господарстві та дає можливість виявити розвиток окремих галузей у виробництві товарної продукції.

Спеціалізація в овочівництві є одним з основних факторів ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва, основне завдання якої – створення сприятливих умов для виробництва конкурентоспроможної продукції. Вона створює умови для ведення овочівництва у великих масштабах, сприяє росту технічного оснащення виробництва, використанню для покращення технологій виробництва досягнень науки й передового досвіду, потужної виробничої техніки, застосуванню прогресивних форм організації виробництва та оплати праці. Все це передбачає зниження витрат і собівартості продукції, більш ефективну фондівдачу й краще використання основних та оборотних засобів та відповідно підвищення рентабельності в цілому.

За виробничими типами господарств виділяють такі зони спеціалізації:

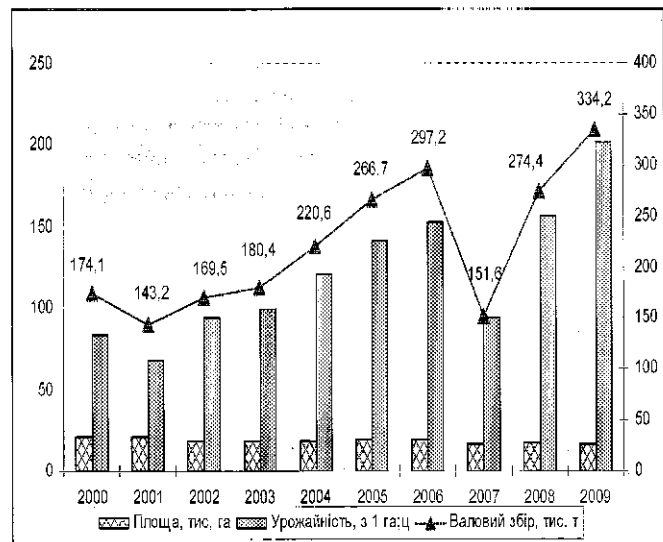
1) приміська зона, де овочі вирощують як у відкритому ґрунті, так і в закритому. Підприємства цієї зони вирощують головним чином ранні, зелені, пряні та інші овочі. Завданням приміських господарств є цілорічне забезпечення овочевою продукцією населення міст. Більшість її реалізують одразу після збирання врожаю, а решту закладають на зимове зберігання й використовують відповідно до потреби;

2) сировинні зони переробної промисловості зі сприятливими кліматичними умовами для вирощування окремих культур, що найбільше підлягають переробці й консервуванню. Вироблену продукцію переробляють на власних консервних заводах або реалізують іншим підприємствам для переробки;

У статті розглянуто сучасний стан овочівництва, формування сільськогосподарських зон та їх спеціалізація. А також проблеми питання, розв'язання яких дозволить максимально інтенсифікувати виробництво й наситити внутрішній і зовнішній ринок продовольства.

The article reviews the current vegetable growing's state, the agricultural zones formation and their specialization. As well as problems, the solution of which will make possibility to intensify production and to saturate domestic and foreign provision market.

Рисунок. Площа збирання, врожайність та валовий збір овочів у всіх категоріях господарств Миколаївської області

3) глибинні зони дешевого виробництва овочів. У подальшому їх транспортують для переробки у великі промислові центри, а частину продукції закладають на тривале зберігання;

4) зони, що спеціалізуються на виробництві окремих культур і навіть певних сортів у міру сприятливого мікроклімату;

5) насінницькі господарства, що спеціалізуються на виробництві насіння овочевих і баштанних культур [7].

Звернемо увагу на зміни, що відбулися в Миколаївській області в усіх категоріях господарств, за період 2000-2009 років відносно рівня виробництва овочів, які знайшли своє відображення в **табл. 2**.

За даними **табл. 2** можна простежити характерні зміни, а також причини, що вплинули на розмір валових зборів овочів у всіх категоріях господарств Миколаївської області. Показники 2009 року відображають збільшення валового збору овочів майже удвічі відносно базового 2000. Статистичні дані дають можливість стверджувати, що 2009 рік був не просто вдалим, а найефективнішим за розглянутий період, про що свідчить найвищий рівень урожайності.

Наочно зміну показників у всіх категоріях господарств Миколаївської області за досліджуваний період відображено на **рисунку**.

Особливістю розвитку овочевої галузі Миколаївської області є зростання обсягів виробництва в сільськогосподарських підприємствах. Так, якщо кілька років тому в господарствах усіх категорій вироблялося близько 152 тис. т цієї продукції, то в 2009 даний показник становив 334,2 тис. т.

Найбільшої ефективності овочівництво набуло саме в період 2008-2009 років (див. **рис.**), на який припадає максимальна урожайність та максимальні валові збори товарних овочів.

Щодо посівних площ підприємств, то вони практично весь час зменшувалися, а в останнього року їх розміри зупинилися на рівні 16,6 тис. га.

Виробництво овочевої продукції між суспільним сектором та господарствами населення розподіляється нерівномірно. За останні роки дедалі більше спостерігається тенденція переміщення обсягів виробництва овочів із суспільного у приватний сектор (**табл. 3**).

Переміщення основних обсягів виробництва овочів з великотоварного в

